

FEHÉR ÉVA

AZ ÓVODAI IRODALMI NEVELÉSBEN UTAT TÖRŐ JÁTÉKOS MESÉLÉSI FORMA

BEVEZETŐ

A magyar óvodapedagógia is sokat köszönhet az elmúlt évtizedekben folyamatosan megújuló neveléstudománynak, a modern világszemléletű pszichológiai irányzatoknak és a komplexitásban tovább élő művészetpedagógiának. A nemzetközi vonalról érkező módszertani eljárások és nevelési szemléletek, valamint a társművészeti megközelítések nagyban színesítik és korszerűsítik az óvodai nevelés területeit. A tevékenységközpontú gondolkodásmód hatást gyakorolt arra is, hogy mostanra az óvodapedagógusok a gyermekirodalom prózai és lírai alkotásait a szemléletesség és a játékoság égíse alatt tolmácsolják. Így került sor az óvodai irodalmi nevelés mesélést érintő világának egész módszertanán belül a fogalmak újragondolására, valamint arra, hogy a mesebemutatói formák között megjelenjen egy harmadik típus: a *játékos mesélés*.

A következő fejezetben ez utóbbi formának több figyelmet szentelünk, lévén, hogy a korábbi módszertan kapcsolódó fogalmai 1970 óta jelentősen differenciálódtak, és új játékos mesélési formákkal is bővültek. Ilyen mesével való játék (mese-játék) például az interaktív mesélés, melynek számos változata napjainkban rajzolódik ki a gyermekekkel való közös mesélések által. Az interaktivitás játékos formái hazánkban virágkorukat élik. Ebbe a mesebemutatói kategóriába helyeztük el munkatársammal és szerzőtársammal az óvodákban egyre népszerűbb dramatikus interaktív mesélést és történetmondást, amelynek kidolgozását 2012-ben kezdtük meg. Az említett módszer 2018-ban kapta meg hivatalos nevét, illetve nyerte el végső metodikai változatát. Ennek bemutatását, továbbá alkalmazását a bibliai történetek bemutatása kapcsán az utolsó fejezetrészek tartalmazzák.

AZ ÓVODAI IRODALMI NEVELÉS SORÁN ALKALMAZOTT PRODUKTÍV ELJÁRÁSOK

Az óvodában az irodalmi nevelés során az óvodapedagógusok meséket, elbeszéléseket, verseket, verses meséket egyaránt mondanak a gyermekeknek.¹ A komplex szemléletnek köszönhetően mostanra mindez történhet a bemutatás szervezett kezdeményezés/foglalkozás formájában, illetve szabad játékból indítva, illeszkedve a gyermekek aktuális játékeseményeihez.

A tervezett mesemondás többféle módon zajlik: a) motivációból indított szervezett kezdeményezésként/foglalkozásként, vagy b) altatás előtti meseolvasásként, illetve c) tematikáktól eltérő mesék hallgatása könyvből olvasásával és spontán meséléssel emlékezetből a nap bármely részében.²

Az óvodai mesemondás fajtáit a módszertan a mesét elmondó személyből kiindulva csoportosítja: az óvónő mesél (produktív mesélés), a gyermek mesél (mesereprodukció/reproduktív mesélés).³

A továbbiakban azon két jól ismert és gyakran alkalmazott produktív mesemondási formáról esik szó, amelyek az utóbbi húsz évben folyamatos változáson mentek keresztül. Elsősorban a klasszikus értelemben vett szemléltetést nélkülöző mesélésről, majd a szemléltetési eszközöket már alkalmazó mesebemutató formákról szólnak. Jelenlegi tanulmány azon része tekinthető módszertani frissítésnek, amely a harmadik mesebemutató formát taglalja. A korábbi irodalmi nevelés metodikájában ezek a szövegmondási típusok a produktív eljárásoktól függetlenül, egyéb lehetséges mesélési lehetőségként merültek fel a szakkönyvekben. A következő fejezetekben először az új, mesehallgatókat is bevonó, tevékenységközpontú kategória megnevezésére kerül sor (játékos mesélés). Majd ehhez rendelve besorolásra kerülnek az óvodai irodalmi nevelésben eddig számon tartott mesebemutató formák, valamint az elmúlt évtizedben magának utat törő, dramatikus játékmódokat alkalmazó mesebemutató módszerek is (interaktív mesélések).

A következő rendszerezés sokéves megfigyelés, anyaggyűjtés és szakmai konzultáció során rajzolódott ki a 2010 óta megjelent, óvodai irodalmi módszertant gyarapító publikációk és bábpedagógiai írások által. A gazdagodó hagyományörzés pedagógiája, valamint a bontakozó óvodai drámapedagógia módszereit népszerűsítő szakmai rendezvények plenáris előadásai szintén segítségünkre voltak. Elődeink előremutató gondolataira támaszkodva, illetve az elmúlt évek tapasztalatai által ebben az írásban kísérletet teszünk az újrafogalmazott produktív mesemondás típusainak osztályozására. Kitérünk az új szemléltetési eljárásokra és a harmadik típusú mesélési csoport fogalomköreire.

1. Klasszikus mesélési forma

Amikor az óvodapedagógus a beszédén és a mesetudásán kívül nem használ más eszközt a meséléshez, akkor a népi mesemondók klasszikus mesélési módját használja. Eszköz nélkül, csak a saját testével és hangjával ragadja meg a gyermekek figyelmét és fantáziáját.

2. Mesélés szemléltetéssel

Amikor a mesélő az élőbeszéd mellett valamilyen szemléltető eszközt is használ. A vizuális és akusztikus tárgyi eszközök beemelése segíti a gyermek számára a cselekmény követhetőségét, a belső képalakítást, tovább tartja fenn az érdeklődést, és fejleszti a felidézés képességét. A szemléltetési eszközöket célszerű a működésbe hozott érzékszervek alapján csoportosítani látvány, hangzás, esetleg ezek kombinációja szerint:

- a) vizuális eszközök: képek (leprelló, kollázs, grafikus illusztrációk, akvarell vagy pasztell- és zsírkrétás fázisrajzok, termésképek, könyvillusztrációk, digitális képek), diavetítés, okostábla, báb (alkalmazott bábozás,⁴ tárgyak, fejdíszek, árnyjáték, mesepárna,⁵ meseszoknya, mesekötény, mesebőrönd, mesekesztyű, papírszínház⁶, stb.)
- b) audioeszközök: hangszerek, effekt és terméshangszerek, tárgyak hangjai, hanglemez, CD és egyéb zenei hordozók stb.
- c) audiovizuális eszközök: okostelevízió, filmlejátszó eszközök, mozi, IKT-eszközök.

3. Játékos mesélés

Az újonnan megjelenő harmadik produktív mesélési forma esetében a mesemondó már nemcsak a beszédét és a szemléltetésre szánt eszközeit használja fel a mesehallgatók figyelmének lekötésére és irányítására, hanem különböző cselekvésekkel is bevonja őket a történetbe. A jelenlévők mesehallgatás közben aktívan és tevékenyen vehetnek részt.

Amikor a mesélő a mesehallgatót a megfigyelői pozíciójából fizikálisan elmozdítja, a mese közös élményjátékká válik, életre kel. Ilyenkor a cselekvésközpontúság és a játékoság elvének szemszögéből tekintünk a szövegre. Az élőszo és a szemléltetés mellé társulhat valamilyen jelmez, báb, hangszer, dalos játék, ének, kellék, egyéb jelzésértékű tárgy, mondóka, dramatikus szerepjáték, szabályjáték, drámajáték, népi gyermekjáték stb. A legjobb, ha a mesés kontextus nem szűnik meg, hanem a mesélő a cselekmény részeként kezeli az egyéb történéseket – tehát a mese cselekményszála nem szakad meg. Mindez azért szükséges, hogy az óvodáskorú gyermekek ne veszítsék el a mese fonalát.

A játékos mesélési forma típusai: dramatikus játék, interaktív mesélés, dramatizálás, bábjáték.

A) Dramatikus játék

A közös meseélmények egyike a dramatikus játék, amely során a gyermekek a korábban már megismert mesével játszani kezdenek.

- a) *Dramatikus játék* az, amikor a csoport az ismert szöveg csak valamely részletével játszik. Ebben az esetben nem hangzik el újra az egész szöveg. Ilyenkor a gyermekek az eredeti meséhez vagy annak témájához szerepjátékkal, alkalmazott drámajátékokkal

kapcsolódnak.⁷ Dramatikus játék esetén úgy tudatosodik a játszóknak az elhangzott szöveg érzelmi sikja, hogy játszanak a mesével és a meséről.⁸

b) *Dramatikus mesélésről* akkor beszélünk, amikor az ismert mesét az óvónő újra kezdi mondani (meseismétlésbe kezd), és közben fejdíszeket, fejbábokat oszt ki, és narrálni kezdi a mesét. A gyermekek szereplőkként maguktól vagy kisebb segítséggel mozognak a meseszőnyegen. Ebben az esetben újra a teljes mesével dolgozik a csoport, és cserélgetve a szerepeket az adott mese többször is elhangozhat elejétől a végéig. A dramatikus mesélés legmagasabb szintje az, amikor az óvodapedagógus már nézőként van jelen, de segíti a gyermekeket, ha elakadnának a mesében.⁹ Ezzel a technikával nem várható el a gyermektől a kerek, egész mese, vagy az előadásértékű bemutatás, mert ez nem egyenlő a dramatizálással.

B) Interaktív mesélés

(társművészetek technikáinak alkalmazása mesemondás közben)

A mesélő célja minden esetben a mesehallgató valamilyen mértékű bevonása a mesébe. Típusa attól függően változik, hogy milyen kiegészítő elemet épít be a mesélő a prózai szövegbe. (Az interaktív mesélés profilja lehet zene, dal, mozgás és játék, lírai szöveg, szerepjáték, báb, stb.).¹⁰ Ezek természetesen keveredhetnek is a mesemondó egyéniségétől és adottságaitól függően. A beépített elemek gyakorisága során a mértéktartás fontos. Cél az élményt adó mesélés, melynek során a gyermekben is megszületik a mese.¹¹

Az interaktív mesélés egyik típusa az általunk képviselt dramatikus interaktív mesélés, amelynek részletes bemutatására a következő fejezetben kerül sor.

C) Dramatizálás

(mesejáték szereplőkkel, kellékekkel, díszlettel, narrátor nélkül)

A dramatizálás valójában színjátszás, ahol fontos, hogy az óvodások számára biztosítva legyenek a mese kellékei, jelmezei, díszlete.¹² Dramatizálni ismert mesével lehet, amelyet a gyermekek nagyon jól átlátnak,¹³ s mert hetek óta azzal foglalkoznak, jól ismerik a cselekmény vonalát. A dramatizálás során nincs narrátor, hanem – a drámákhoz hasonlóan – a szereplők előre megírt dialógusaiból bontakozik ki a cselekmény.¹⁴

A dramatizálás nem összekeverendő a szerkesztett műsorral, ahol versek, mondókák, gyermekdalok és gyermekjátékok adott szisztéma szerint kapcsolódnak össze.¹⁵ A műsor és az előadás tehát két különböző dolgot jelent.¹⁶

D) Bábjáték

(mesejáték előadás bábokkal, narrátor nélkül)

A szakmódszertanok elkülönítik a bábbal történő mesélést (alkalmazott bábozást)¹⁷ a bábjátéktól¹⁸. A bábjátékban helyszínek, jelenetek, díszlet, dialogizált szöveg és bábszereplők vannak, tehát mindenképpen a harmadik típusú produktív mesélési formához

tartozik. Az a bábos mesejáték, amikor csak az óvónő van jelen a mesében, a gyermek számára az első színházi élményt jelenti az óvoda falai között. A cselekményt drámaiság hatja át. Ilyenkor a bábjáték leginkább egy színházi előadás, amelyhez előkészület, próbák, díszlet, kellékek tartoznak.¹⁹ Ha a bábjátékba a pedagógus valamilyen (játékos) formában bevonja a gyermekeket, vagy velük közösen alkotja újra a mesét a dialógusok segítségével, akkor a gyermek a bábjáték részévé tud válni. Megszűnhet a negyedik fal, vagyis a nézőből játszó néző válik.

Összegzés

Az óvodában mind a három produktív mesélési formára szükség van, az óvodapedagógusnak mindhármát használnia kell. Gyakoriságuk és jellegük személyiségfüggő. Nincs a mesélési formák között rangsor, nem lehet kimondani, hogy melyik jobb vagy hatékonyabb. Mindegyik más nevelési vagy oktatási célt szolgál, mindegyik máshogyan ad át, másként hat.

A DRAMATIKUS INTERAKTÍV MESÉLÉS MÓDSZERE – MESE-JÁTÉK AZ ÓVODÁBAN

A tanulmány a továbbiakban azon óvodai mesélést gazdagító produktív módszert mutatja be részletesen, amelyben a dramatikus mesélés és az interaktivitás jellemzői arányosan keverednek, létrehozva ezzel egy sajátos mesebemutató stílust. Az eljárás ötvözi a klasszikus mesélést és a drámapedagógia világához kapcsolódó szerepjátékot, így éri el az interaktivitást.

Ez az új mesélési módszer elsősorban a dráma és a színház eszközeit alkalmazza a résztvevők bevonásához, kialakítva benne a fő- és mellékszereplőket, felhasználva a szerepfelajánlást, az előre mondott dialógusokat, a kellékeket, a stilizált jelmezeket, a jelzésértékű díszletet.²⁰ Él a változatos játéktérhasználattal és a dramaturgiai szerkesztés lehetőségével. Ez már önmagában is elég intenzív hatást vált ki a mesehallgatókból, de a társművészetek beemelésével a mese- vagy történehallgatási élményen felül a közös játékelmény is megszületik a résztvevőkben. Valójában ez a fajta interaktivitás egy olyan mese-játék,²¹ ahol a játék a mese kedvéért jelenik meg a térben.

A módszernek a cselekmény szempontjából előre tervezett forgatókönyve van, de a gyermekek részéről nem tartozik hozzá a próbafolyamat. Az irányított szerepjátéknak köszönhetően akkor és ott születik meg a teljes mese. Mesélési technika szempontjából pedig átmenetet képezhet a dramatikus mesélés és a dramatizálás között. Ha ezzel a módszerrel sokszor meséljük ugyanazt a mesét, akkor a gyakorlás következtében néhány hét alatt fokozatosan létrejön egy önálló mesejáték-előadás.

Ennél az interaktív mesélési fajtánál a mesélő eldöntheti, hogy ő maga szerepbe lépve szólal meg, és a mese történéseinek egyik szemlélőjeként beszél a cselekményről, vagy a

történeten kívül elhelyezkedő mesélői narrációval mondja el az eseményeket. Bármelyiket is választja, a szerepjátéknak köszönhetően a gyerekek mindkét esetben be tudnak kapcsolódni a mesébe, és végig szerepben is maradhatnak.²²

Az epikus művek szövegei egy az egyben nem alkalmazhatók a dramatikus interaktív mese-játékban. Előzetesen a szöveg transzformálására van szükség, hogy alkalmassá váljon a szöveg az élő játékra. A szöveggondozás közben szem előtt kell tartani a mese eredeti fonalát, annak meglévő tartalmi-szerkezeti elemeit, megőrizve a motívumokat és a szereplőket. Szereplődúsításra is csak olyan mértékben van lehetőség, hogy a cselekményszerkezet ne sérüljön. Vannak mesék, amelyeknek rövidebb és egyszerűbb a szerkezete, érdemes azokkal kezdeni a mese-játék irányításának gyakorlását és a forgatókönyv írását.

Ez a játékforma él az alkalmazott rögtönzéssel, amely nem a mese átírását jelenti, hanem a gyermekek megnyilvánulásai kapcsán lehetővé teszi a mesemondó számára a spontán reakciókat. Mivel itt az ismert vagy ismeretlen mesékkal nem színdarabszerű előadás zajlik, hanem a mese dramatikus élményjátéka valósul meg, a gyermekek és a mesemondó a szerepcseréknek köszönhetően egymás után akár többször is lejátszhatja a mesét.

Ezek a közös mesélések nem színpadi előadások, hanem közös élményfoglalkozások, ahol a szuggesztív mesemondói szöveg és a csoportos játék által a mentális erők összefonódnak, és létrejön a katarzis.

Hallgatói tapasztalatok a dramatikus interaktív mesélés kapcsán

A Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar oktatójaként félévről félévre adódik lehetőség megismertetni leendő pedagógushallgatókkal a játékos mesélés dramatikus interaktív fajtáját. A kötelező tárgyak során, valamint a közösségi napok alkalmával főként résztvevőként tudnak bekapcsolódni tanítványaink a mesékbe. A szabadon választható drámás kurzusok azonban megteremtik a lehetőséget arra is, hogy mesélő-játékvezetőként kipróbálják magukat. A foglalkozásokat követő szakmai beszélgetések témája esetükben is, akár csak a gyakorló pedagógusok körében, elsősorban az alapos felkészülés és a módszer tanulhatósága felé terelődik.

A dramatikus interaktív mese-játékról gyakorló pedagógusok úgy vélekedtek, hogy annak tanulhatósága elsősorban személyiségtől, illetve előzetes gyakorlati tapasztalattól függ. Az egyéni vélemények között az is megfogalmazódott, hogy drámapedagógiai alapok nélkül nem is biztos, hogy megtanulható ez a típusú mesélés.

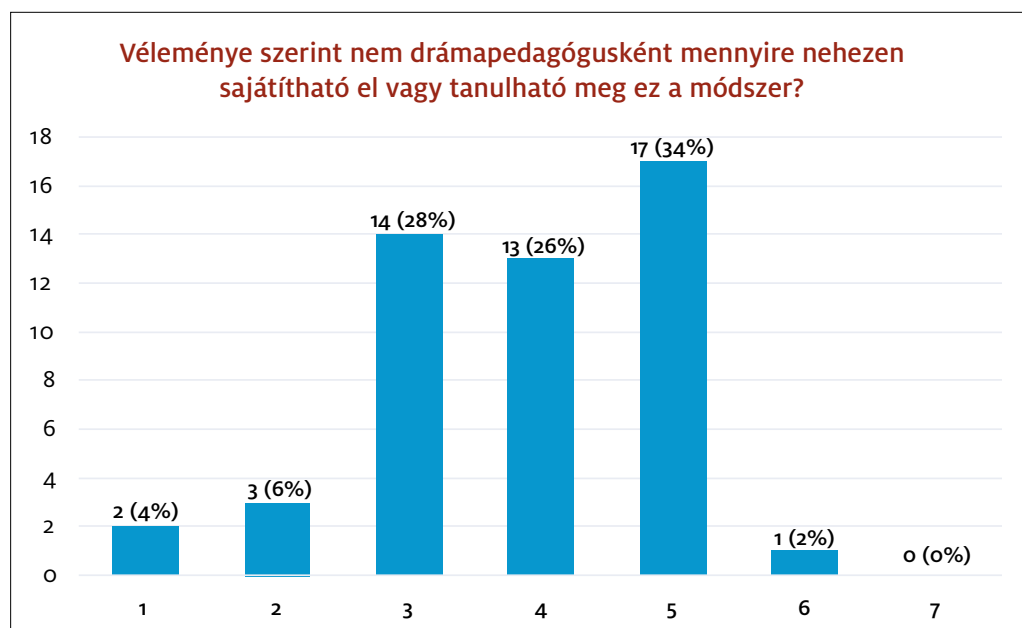
A fent említett tapasztalatokból kiindulva érdeklődésünk a módszer elsajátíthatósága irányba fordult. A következő szakmódszertani kutatási kérdések elsősorban játéktechnikai és oktatásmódszertani okokból fogalmazódtak meg:

1. A tanulmányaikat aktuálisan folytató hallgatók véleménye szerint előzetes drámapedagógiai ismeretek nélkül elsajátítható-e, megtanulható-e ez a módszer?
2. A tanulmányaikat aktuálisan folytató hallgatók véleménye szerint előzetes drámapedagógiai ismeretek nélkül mennyire nehezen sajátítható el vagy tanulható meg ez a módszer?

A fenti kérdéskört érintő kutatás a KRE Pedagógiai Kar három képzési helyszínén (Nagykőrös, Budapest, Kecskemét) 2020–2022 időszakában tanuló (tanító, óvodapedagógus, csecsemő- és kisgyermeknevelő szakos) hallgatók között zajlott. A kismintás kutatás célja az volt, hogy lássuk, a szakmai gyakorlattal nem rendelkezők véleménye alapján vajon érdemes-e az alapképzés keretein belül oktatni ezt a típusú mesemondást. A korábbi szakmai meglátások és a személyes mesélési tapasztalatok alapján a hipotézis: *a pedagógushallgatók könnyen el tudják sajátítani a dramatikus interaktív mesélést, valamint lehetőségükhöz mérten ki is próbálják azt (gyakorlataik/munkájuk során kezdeményezik is annak használatát).*

A feltérképező szándékú kis mintás kutatás szakértői csoport körében zajlott, akik többségben egy alternatív szövegbemutatói eljárásról ismerték meg a vizsgálat tárgyát. A 15 nappali és levelező munkarendű hallgatói csoportban összesen 217-en hallottak legalább egyszer 2020 és 2022 között ebben a formában mesét. A teljes mintában már voltak 0,5 vagy 1 éve végzett hallgatók, akik ezúttal pályakezdő pedagógusként kattinthatnak az adatgyűjtő felületre. A vizsgálatban résztvevőket online kérdőív formájában volt lehetőségünk elérni. Az elágazásos kérdőív összesen 6–8 kérdésből állt: négy feleletválasztó és egy többválaszos megjelölést, két egyéni válaszokat gyűjtő, és egy (1–7 terjedelmű) lineáris jelölő skálát tartalmazott. A rávezető kérdések főleg a módszerre, a kapcsolódó kurzusokra és a szerzett résztvevői tapasztalatokra vonatkoztak. A kutatás két fő vizsgálati kérdésével a kitöltők a lista végén találkoztak.

Kutatási eredmények, következtetés

1. diagram: Válaszarányok szemléltetése a második fő kérdés kapcsán

A 217 megkérdezett hallgató közül 23% (50 fő) adott választ, így a felderítő célú pilot-kutatás két fő vizsgálati kérdésére és az összetett hipotézisre az általuk adott válaszok alapján születtek meg a válaszok.

Az egyik fő kérdésre – *Véleménye szerint nem drámapedagógusként elsajátítható-e, megtanulható-e ez a módszer?* – a válaszadók 34%-a (17 fő) válaszolta azt a megadott lehetőségek közül, hogy „igen, szerintem könnyedén”, 66%-a (33 fő) jelölte az „igen, de ahhoz sokat kell tanulmányozni és tanulni róla” választ. A „nem, mert szerintem ehhez képzésre kell járni” válaszlehetőséget senki nem jelölte meg.

A másik fő kérdésre – *Véleménye szerint nem drámapedagógusként mennyire nehezen sajátítható el vagy tanulható meg ez a módszer?* – 1 (nagyon könnyen) és 7 (nagyon nehezen) közötti skálán kellett értéket jelölniük a válaszadóknak. A megoszlási arány a következő volt: 1 (4%, azaz 2 fő), 2 (6%, azaz 3 fő), 3 (28%, azaz 14 fő), 4 (26%, azaz 13 fő), 5 (34%, azaz 17 fő), 6 (2%, 1 fő), 7 (0 fő).

A hipotézis értékelhetőségét szolgáló harmadik kérdésre – *Gyakorlatok valamelyikén/ diplomaszerezést és munkába állást követően volt-e lehetősége kipróbálni a dramatikus interaktív mesélést? Élt-e a helyzet adta lehetőséggel?* – a megadott válaszlehetőségek közül a következő megoszlásban érkeztek a válaszok: 28% (14 fő) „igen, volt rá lehetőségem, és éltem is vele”, 2 fő (4%) „igen, volt rá lehetőségem, de nem használtam a módszert”, 1 fő (2%) „még nem volt rá lehetőségem”, 33 fő (66%) „nem próbáltam, mert nem volt rá lehetőségem”.

A kitöltők között született válaszok az első és a második központi kérdés esetében összecsengenek, így a minta kapcsán lehetővé válik azt a következtetést levonni, hogy a pedagógushallgatók vagy pályakezdő pedagógusok körében nem szükséges speciális drámás továbbképzés ahhoz, hogy alapszinten elsajátítható legyen a dramatikus interaktív mesélés módszere. Ez a válaszarány módszertulajdonosként és szakmai oktatóként nagyon megnyugtató, mert eloszlatja azt a feltételezést, hogy az alapképzés keretében nincs létjogosultsága a módszer oktatásának.

A hipotézis azon részére, amely feltételezte, hogy a válaszadók a gyakorlati helyszínek és az új munkahelyek gyermekcsoportjaiban ki is próbálják a produktív mesebemutató ezen változatát, csak kis arányban adott igenleges választ (28%, azaz 14 fő). Tehát körükben vagy kevés helyen biztosítottak a hallgatóknak, pályakezdőknek módszertani próbálgatásra lehetőséget, vagy kevesen merték kipróbálni az új technikát. Érdeemes lenne a következő válaszlehetőségekkel ezt a kérdést tovább is firtatni: a) „nem mertem megpróbálni”, b) „nem engedték kipróbálni”, c) „lebeszéltek róla” d) „adott időszakban nem dolgoztam mesékkel”! A válaszok feltárhatnák az alapképzéshez kapcsolódó mese-játék módszer oktatásához szükséges tanítási mélységet, illetve a hallgatókat fogadó gyakorló pedagógusok szakmai nyitottságát az új módszerek iránt.

BIBLIAI TÖRTÉNEK BEMUTATÁSA DRAMATIKUS INTERAKTÍV MESÉLÉSEL

A tapasztalat azt mutatja, hogy a hitoktatók és a gyermek között szolgálatot tevők az elmúlt évtizedekben szívesen alkalmazták az általános pedagógia és a szakmódszertanok által népszerűsített foglalkoztatási módszereket, szemléltetési technikákat.²³ A gyermektáborok alkalmával minden táborvezetői munkacsoport projekt jelleggel dolgozik, és tervezi meg a hetek témaköreit, illetve a hozzá kapcsolódó bibliai tanításokat, aranymondásokat. A játékoság elve színessé, izgalmassá teszi a tanítást, és közelebb hozza a gyermekek nyelvi, illetve szellemi világához a nehezen értelmezhető vagy komoly témájú bibliai történeteket.²⁴

Pillanat a Salamon ítélete című Bibliai történetből (1Kir 3,3–28)

Egy gyermektábor alkalmával²⁵ a *Salamon ítélete* című bibliai tanítás²⁶ kapcsán derült fény arra, hogy a dramatikus interaktív mesélés technikája alkalmas lehet a bibliai történetek megismertetésére, majd korosztálytól függően a hallottak és látottak értelmezésére, a lelki síkok kibontására. Az említett projekt esetében a narrátor által irányított szerepjáték iránt mind a lelkészek, mind a gyülekezet tagjai, mind a gyermekek nyitottak voltak.

A dramatikus mese-játék nem színjáték, nem színház. A szerepjáték egy szituáción keresztül zajló kommunikációs forma. A szerepek használata lehetővé teszi a jelenlévők számára azt, hogy a résztvevők a történet mozzanatait különböző szemszögből közelítsék meg, elgondolkodva annak erkölcsi mozgatórugóin, és hitéleti hátterén.²⁷

A történetek bemutatásához azonban nem elegendő a Bibliában olvasható leírások elmondása. Ahhoz, hogy a közlési szándék az interaktív szövegmondás közben

is megfogalmazódjon, a narrátornak (mesélő-játékvezetőnek) rendelkeznie kell egy tartalomhű, adott bibliafordításhoz igazodó, szöveghű forgatókönyvvel. A játék menetét tartalmazó dokumentum elkészítéséhez a korosztályi jellemzőket is figyelembe kell venni! Ebben segítséget tudnak nyújtani az autentikus gyermekbibliák. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a történetmondók nem érzik magukat kényelmetlenül a szöveggondozás miatt, ha lektorált példányok segítségével építik fel az interaktív módon bemutatott történetet.

Vannak egyházi felekezetekhez tartozó óvodák, melyek egyszerre teljesítik a közoktatást irányító rendszer által elvárt nevelési és oktatási tartalmakat, valamint képviselik az egyházi szemléletet. Ezen intézmények falai között tehát nemcsak a klasszikus, a modern és a kortárs szépirodalom gyermekirodalmi műfajai szólalnak meg, hanem a Biblia Ó- és Újszövetségének történetei is. Ha a Bibliában megtalálható irodalmi műfajok változatos prózai műfajvilágára tekintünk (pl.: mítosz: teremtéstörténet; elbeszélés: népvándorlás-történet; példázat: Jézus tanításai stb.), illetve figyelembe vesszük, hogy a Biblia ezeken kívül vallási törvénykönyv, erkölcsi útmutató, az emberiség hitét több évezreden át tápláló szövegek gyűjteménye²⁸, akkor lehetséges, hogy a mesebemutató fogalom helyett a „szövegbemutató”, „történetbemutató” kifejezést szükséges használnunk.²⁹ Ebből a szemléletből kiindulva a játékos mesélési formára műfajtól függetlenül egy szövegmondási technikaként kell gondolnunk: egy interaktív szerepjátékos (dramatikus) módszerre.

ZÁRÓGONDOLATOK – A JÁTÉKOS MESÉLÉS MARGÓJÁRA

A játékosra tett mesélések szerves része a szövegtranszformálás és a szöveggondozás. Annak mértéke és módja nemcsak a vasárnapi gyermekmunkásokat tölti el aggodással a Biblia szakrális szövegei miatt, hanem az óvodapedagógusokat is a szépirodalmi művek tisztelete miatt. Milyen mértékben lehet a játékos mesélések során a szöveget alakítani? A választ a színházi dramaturgia szemléletesen fogalmazza meg: annyira, amennyire a cselekmény vászna engedi. Fontos, hogy az események és a mű alapszerkezete ne változzon, a szereplői körök ne módosuljanak, maradjon meg a fő gondolat, a dialógusok és a rögtönzések tartsák mederben a történet szálát. Ugyanaz zajlik az interaktív mesemondások esetében a prózai szöveggel, ami a dramatizáláskor a mesejátékok vagy a bábjátékok szövegével. Az emlékezetből elmondott, játékos formában bemutatott meséket, történeteket pedig egyaránt játéktérbe helyezi a mesemondó, aki a papírból életre kelti a szöveget.

„A gyerekek a legjobban a »fej« mesét szeretik” (Vekerdy Tamás)

- ¹ Bauer Gabriella (szerk.): *Az óvodai irodalmi nevelés módszertana*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1976.
- ² Dankó Ervinné: *Irodalmi nevelés az óvodában, szakmódszertani kérdések*, Budapest, Okker Kiadó, 2004.
- ³ Zilahy Józsefné: *Mese-vers az óvodában*, Budapest, Eötvös József Kiadó, 1998.
- ⁴ Pálfi Judit: *Bábjátékok kincstára*, Budapest, Neteducatio Kiadó Kft., 2015.
- ⁵ Pálfi Judit: *Mesepárnás mesecsoda*, Budapest, Neteducatio Kiadó Kft., 2016.
- ⁶ Csányi Dóra – Simon Krisztina – Tsik Sándor: *Papírszínház – módszertani kézikönyv*, Budapest, Csimota Kiadó, 2016.
- ⁷ Gabnai Katalin: *Drámajátékok – bevezetés a drámapedagógiába*, Budapest, Helikon Kiadó, ötödik, bővített kiadás, 2016, 161–178.
- ⁸ Kunné Darók Anikó: A Hősármány dala – drámajáték a családi védőhálóról a mese kapcsán, in Fehér Éva (szerk.): *MESE ÉS JÁTÉK 2019 – drámapedagógia az óvodában*. Szakmai nap kiadványkötet I., Kecskemét, 1001 Mosoly EC. Mese Mese Játék Könyvek Programiroda, lektorált módszertani kiadvány, 2019, 56–72.
- ⁹ Tancz Tünde: *Népmesék az óvodai anyanyelvi-kommunikációs nevelésben*, in *Anyanyelv-pedagógia*, 2009/2.
- ¹⁰ Fehér Éva – Szatmáriné Márton Tímea: *Szerepjáték, mese-játék – a dramatikus interaktív mesélés és történetmondás bemutatása az óvodai irodalmi mesélésben*, Kecskemét, 1001 Mosoly EC. Mese Mese Játék Könyvek Programiroda, lektorált módszertani kiadvány, 2019, 56–63.
- ¹¹ Fehér É. – Szatmáriné M. T.: *Szerepjáték, mese-játék*, 81.
- ¹² Bolton, Gavin: *A tanítási dráma elmélete*, 1979, fordította Szauder Erik, in Kaposi László (szerk.): *Színházi füzetek* 5., Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993, 58–67. Gabnai: *Drámajáték*, 161–178.
- ¹³ Dankó E.: *Irodalmi nevelés*, 197–203.
- ¹⁴ Nánay István: *A színház rendezéséről*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 1999, 44–51.
- ¹⁵ Móka János: *Iskolai ünnepség rendezésének lépései és módszere. Műsorszerkesztés és rendezés*, Győr, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, szerzői kézirat, 2005, 2–4.
- ¹⁶ Körömi Gábor – Somfai Barbara: *Ünnep az iskolában – közösségi élmény és alkotás*, in Golden Dániel (szerk.): *A színház pedagógiája*, Színházi füzetek 3., Budapest, Színház és Filmművészeti Egyetem, 2019, 88–114.
- ¹⁷ Dankó E.: *Irodalmi nevelés*, 145. és 204–209.
- ¹⁸ Uo. 204–208.
- Szentirmai László: *Élmény és nevelés*, in Géczy János (szerk.): *Iskolakultúra*, 2004/1. 25–29.
- ¹⁹ Szentirmai László: *Báb egyszerűen*, in Podránszki Judit (szerk.): *Művészeti nevelés kora gyermekkorban – művészeti kaleidoszkóp*, Budapest, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., 2013, 107–109.
- ²⁰ Fehér É. – Szatmáriné M.T.: *Szerepjáték, mese-játék*, 23–34.
- ²¹ Fehér Éva: *Mi a különbség a mesejáték és a mese-játék között?* Mese Mese Játék blog, 2019/2.
- ²² Fehér É. – Szatmáriné M.T.: *Szerepjáték, mese-játék*, 97.
- ²³ Szabó Edith: *Bibliai történetek az óvodai hétköznapokban*, in *GYERMEKEKET JÉZUSHOZ – keresztyén gyermek- és tinimunkások E-közössége*, 2022.03.31.
- ²⁴ Szűcs Éva: *Életerem – hol Istennel élet terem. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Nyári Gyermekmissziós Programja – Kézikönyv*, in Szűcs Éva (szerk.): *Harangszó újság Királyhágómellék*, 2020/7/különkiadás, 2015.
- ²⁵ Megértés Alapítvány gyermektábor, Kunszentmiklós Napsugár Tábor 2015. <http://megertesalapitvany.hu/napsugar-tabor/> (Letöltés: 2023. február 18.) A kép közlése a résztvevők által engedélyezett.
- ²⁶ Bibliai történetek bemutatása interaktív meséléssel – Salamon ítélete. Mese Mese Játék https://mesemesejatek.hu/bibliai_tortenetek_bemutatasa/
- ²⁷ Lőrincz Katalin: *A szerepjáték szerepe és helye a hitoktatásban*, in *Keresztény kulturális havilap*, 2012/1.
- ²⁸ Kustárné Almási Zsuzsanna: *A mesék és a történetmondás szerepe és jelentősége a bibliai hagyományban*, in Bényei Péter (szerk.): *Gyerekvilágok*, Studia Litteraria, 2019, 58(1–2), 91–97.
- ²⁹ Lehoczky Mária Magdolna: „In illō tempore...” – Néhány kulcs a bibliai történetek elbeszéléséhez. in Tóth Etelka – Kovács Tibor – Váradi Ferenc – Váradi-Kusztos Györgyi (szerk.): *Szó-kép-ritmus*, Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar Nagykovács, 2022, 234–242. <https://pk.kre.hu/index.php/szo-kep-ritmus>